

Οι δρόμοι της εκπαίδευσης βιβλιοθηκονόμων

Για την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων στη Γερμανία υπάρχουν διάφορες οδοί, επειδή ακριβώς οι εργασίες που πρέπει να γίνουν σε μια βιβλιοθήκη –από την υπηρεσία δανεισμού, τη συγκρότηση και την καταγραφή των συλλογών έως την εύρεση εξωτερικών πόρων– παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία.

Όταν στο μυθιστόρημα του Umberto Eco Το όνομα του ρόδου, ο Βένσιος της Ουψάλας ονομάζεται βοηθός βιβλιοθηκάρου, ο αβάς περιγράφει τα καθήκοντα του Βένσιου ως εξής: «Φρόντισε να ανοίξει το συγγραφείο και πρόσεξε μην ανεβεί κανείς μόνος του στη βιβλιοθήκη. [...] Καθένας θα εργαστεί μόνο με τα βιβλία που του έχουν ήδη δοθεί. Όποιος θέλει μπορεί να συμβουλευτεί τον κατάλογο. Τίποτ' άλλο».

Οι εποχές που καθήκον των βιβλιοθηκονόμων και των βοηθών τους ήταν να επιβλέπουν με άγρυπνα μάτια την πρόσβαση στη γνώση έχουν, ευτυχώς, παρέλθει ανεπιστρεπτή. Στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης οι αρμοδιότητες με τις οποίες επιφορτίζονται οι βιβλιοθηκονόμοι παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία. Γι' αυτό και στη Γερμανία οι βιβλιοθηκονόμοι καταρτίζονται σε τρεις βαθμίδες του δημόσιου τομέα. Ως υπηρεσία του δημόσιου τομέα χαρακτηρίζεται, εν προκειμένω, κάθε μορφή απασχόλησης που τελεί υπό δημοσιούπαλληλική σχέση προς την ομοσπονδία, ένα ομόσπονδο κρατίδιο ή μία κοινότητα. Σε καθεμία από αυτές τις τρεις βαθμίδες, στις οποίες μπορούν να απασχοληθούν οι βιβλιοθηκονόμοι –και οι οποίες είναι η «μέση», η «ανώτερη» και η «ανώτατη» βαθμίδα ιεραρχίας–, αντιστοιχούν συγκεκριμένα μισθολογικά κλιμάκια.

Κάπως απλοποιημένα, οι οδοί της εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων μπορούν να περιγραφούν ως εξής: Με μια επαγγελματική εκπαίδευση καταρτίζονται τα επονομαζόμενα ειδικευμένα στελέχη για παροχή υπηρεσιών στον τομέα των μέσων και της πληροφόρησης, με τη φοίτηση σε κάποια ανώτατη τεχνική σχολή καταρτίζονται οι βιβλιοθηκονόμοι στην ανώτερη βαθμίδα ιεραρχίας του δημόσιου τομέα, ενώ ένα πανεπιστημιακό πτυχίο (σε οποιαδήποτε ειδικότητα) που συνοδεύεται από πρακτική άσκηση ή από ένα master στον τομέα της βιβλιοθηκονομίας και της επιστήμης της πληροφορίας αποτελεί την προϋπόθεση για μια θέση βιβλιοθηκονόμου στην ανώτατη βαθμίδα ιεραρχίας.

Από την πρόσκτηση υλικού ως την τηλεφωνική εξυπηρέτηση – Ειδικευμένα στελέχη για παροχή υπηρεσιών στον τομέα των μέσων και της πληροφόρησης

Τα ειδικευμένα στελέχη για παροχή υπηρεσιών στον τομέα των μέσων και της πληροφόρησης (εν συντομία, FAMI) μπορούν να εργαστούν σε αρχεία, βιβλιοθήκες, υπηρεσίες πληροφόρησης και τεκμηρίωσης, φωτογραφικά πρακτορεία, καθώς και κέντρα ιατρικής τεκμηρίωσης. Το σχετικά νέο αυτό επάγγελμα εμφανίστηκε το 1998 στη θέση του βοηθού βιβλιοθήκης.

Η τριετής εκπαίδευση, που κατά κανόνα προϋποθέτει απολυτήριο «Mittlere Reife» δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πραγματοποιείται στο πλαίσιο του διπολικού συστήματος, που σημαίνει πως υπάρχει ένα θεωρητικό και ένα πρακτικό μέρος εκπαίδευσης. Το θεωρητικό μέρος ολοκληρώνεται, κατά κανόνα, στον κύκλο μαθημάτων της επαγγελματικής σχολής, ενώ το πρακτικό σε μία επιχείρηση – για παράδειγμα, σε μια βιβλιοθήκη.

Μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης καταλαμβάνει ο τομέας των νέων μέσων, ούτως ώστε οι FAMI να καταρτίζονται άρτια στη διαχείριση του Διαδικτύου, των βάσεων δεδομένων και των πολυμέσων. Μετά το πέρας της εκπαίδευσης, απασχολούνται στις επιστημονικές και δημόσιες βιβλιοθήκες σε διάφορους τομείς: προμηθεύονται βιβλία, περιοδικά και άλλα οπτικοακουστικά μέσα, τα καταλογογραφούν, αναλαμβάνουν εργασίες που σχετίζονται με το δανεισμό, την παροχή πληροφοριών στους χρήστες της βιβλιοθήκης και διεξάγουν απλές έρευνες. Με τα ειδικευμένα στελέχη, οι γερμανικές βιβλιοθήκες μπορούν να βασιζονται ήδη στην κατώτατη βαθμίδα ιεραρχίας -τη «μέση»- σε ένα καλά καταρτισμένο προσωπικό, ενώ σε πολλές άλλες χώρες στον τομέα αυτό απασχολούν εκπαιδευόμενο βοηθητικό προσωπικό.

Από τη θεματική ευρετηρίαση ως τα διευθυντικά καθήκοντα - Βιβλιοθηκονόμοι στην ανώτερη βαθμίδα ιεραρχίας

Στην επόμενη βαθμίδα -την «ανώτερη»- απασχολούνται βιβλιοθηκονόμοι που έχουν ολοκληρώσει σπουδές σε κάποιο Ανώτατο Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Τα προγράμματα σπουδών στον τομέα αυτόν έχουν σήμερα τίτλους όπως «Διαχείριση βιβλιοθηκών και πληροφορίας», «Διαχείριση βιβλιοθηκών και μέσων» ή «Διαχείριση πληροφορίας και γνώσης».

Σύμφωνα με τη Διαδικασία της Μπολόνια, οι παλαιότεροι κύκλοι σπουδών με ακαδημαϊκούς τίτλους bachelor και master τροποποιούνται. Στον κανονισμό σπουδών ενσωματώνονται στάδια πρακτικής εξάσκησης.

Οι βιβλιοθηκονόμοι με πτυχίο από Ανώτατο Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, σε σύγκριση με τα ειδικευμένα στελέχη, είναι υπεύθυνοι για καταλογογραφήσεις που παρουσιάζουν μεγαλύτερη δυσκολία. Σταδιακά, επιφορτίζονται και με τη θεματική ευρετηρίαση και λαμβάνουν αποφάσεις -ειδικά στις δημόσιες βιβλιοθήκες- που αφορούν την πρόσκτηση υλικού. Ο κύριος τομέας δικαιοδοσίας τους, όμως, είναι οι υπηρεσίες πληροφόρησης. Εξ ου και διαθέτουν τεκμηριωμένες γνώσεις για διάφορες βάσεις δεδομένων, στις οποίες διεξάγουν εκτενείς έρευνες προσανατολισμένες στους χρήστες της βιβλιοθήκης. Εν μέρει συμμετέχουν οι ίδιοι στη συγκρότηση πρότυπων βάσεων δεδομένων. Σε αρκετές Δημόσιες Βιβλιοθήκες πόλεων μέσου μεγέθους αναλαμβάνουν και διευθυντικά καθήκοντα.

Από τη συγκρότηση συλλογής έως τη διαχείριση - Βιβλιοθηκονόμοι στην ανώτατη βαθμίδα ιεραρχίας

Οι βιβλιοθηκονόμοι της ανώτατης βαθμίδας ιεραρχίας έχουν κατά κανόνα ολοκληρώσει πανεπιστημιακές σπουδές σε κάποια ειδικότητα και στη συνέχεια μια διετή πρακτική άσκηση. Ως εισηγητές στην ειδικότητά τους, συνήθως σε επιστημονικές βιβλιοθήκες, είναι υπεύθυνοι στον τομέα, στον οποίο έχουν κάνει σπουδές - για παράδειγμα, στον τομέα φυσικών επιστημών, ιστορίας κ.λπ. Στα καθήκοντά τους ανήκουν η υπ' ευθύνη τους συγκρότηση της συλλογής του τομέα τους και η επιστημονική της επεξεργασία και ταξινόμηση.

Η πρακτική άσκηση λειτουργεί ως ένα είδος μεταπτυχιακού. Εδώ παρέχονται οι απαραίτητες και επίκαιρες γνώσεις, ενώ οι βιβλιοθηκονόμοι έρχονται σε επαφή με τις πιο πρόσφατες τεχνολογίες και μαθαίνουν τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα. Επιπλέον -και αυτό καθίσταται ολοένα πιο σημαντικό- οι ασκούμενοι προετοιμάζονται για καθήκοντα διαχείρισης, που θα αναλάβουν ενδεχομένως ως διευθυντές βιβλιοθηκών.

Ως προς αυτό το μοντέλο εκπαίδευσης, υπάρχει εδώ και κάποιο διάστημα σε ορισμένα ομοσπονδιακά κρατίδια μια εναλλακτική οδός. Έτσι, για παράδειγμα, στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία, οι απόφοιτοι του κύκλου σπουδών με τίτλο master «Βιβλιοθηκονομία και επιστήμη της πληροφορίας» έχουν πρόσβαση στην ανώτερη βαθμίδα ιεραρχίας χωρίς να είναι απαραίτητη η πρακτική άσκηση μετά το πτυχίο τους. Αυτός ο κύκλος σπουδών προσφέρεται και στο Πανεπιστήμιο Humboldt στο Βερολίνο – και μάλιστα με τη δυνατότητα προαγωγής.

Εισαγωγή του τίτλου του ειδικού για παροχή υπηρεσιών στον τομέα μέσων και πληροφόρησης

Περί της εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων γίνεται αυτή τη στιγμή μεγάλη συζήτηση, όχι μόνο εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων της Διαδικασίας της Μπολόνια. Μεταξύ άλλων, σχεδιάζεται η εισαγωγή ενός προγράμματος μετεκπαίδευσης για τον τίτλο του ειδικού παροχής υπηρεσιών στον τομέα μέσων και πληροφόρησης. Οι ειδικοί αυτοί θα κατατάσσονται σε μια ενδιάμεση θέση μεταξύ των ειδικευμένων στελεχών για παροχή υπηρεσιών στον τομέα μέσων και πληροφόρησης και βιβλιοθηκονόμων, στην ανώτερη βαθμίδα ιεραρχίας.

Με αυτόν τον τρόπο το εκπαιδευτικό σύστημα για βιβλιοθηκονόμους θα γνώριζε άλλη μια διαφοροποίηση, που θα λάμβανε υπόψη τις ραγδαίες εξελίξεις στο προφίλ του επαγγέλματος. Οι βιβλιοθηκονόμοι του σήμερα –σε αντίθεση με τις μεσαιωνικές μορφές του Eco– φροντίζουν σε όλα τα επίπεδα ώστε ο δρόμος προς την πληροφόρηση να είναι ανοιχτός για όλους. Φροντίζουν ως «χρηματιστές» της πληροφορίας για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης.

*H Dagmar Giersberg
εργάζεται ως ελεύθερη συντάκτρια στη Βόννη*

Μετάφραση: Πελαγία Τσινάρη

Copyright: Goethe-Institut, Online-Redaktion

Έχετε ερωτήσεις σχετικά με το άρθρο; Γράψτε μας!

[✉ bibl@athen.goethe.org](mailto:bibl@athen.goethe.org)

Σεπτέμβριος 2007